

- существенность той части фактов хозяйственной жизни аудиторской фирмы, которые имеют значительное влияние на положение холдинга в целом;
- степень информированности относительно финансового положения дочерних компаний;
- природу взаимоотношений между «головной компанией» и дочерними (зависимыми) обществами;
- применение тех или иных методов учета консолидации предприятий;
- риск недостоверности бухгалтерских отчетов дочерних компаний, контролируемых аудиторами.

Из вышесказанного можно сделать вывод, что аудитор должен не только подтвердить достоверность и релевантность информации, отраженной в бухгалтерской отчетности, но и раскрыть финансовую информацию по фирме таким образом, чтобы она обеспечивала, прежде всего, потребности главного аудитора, а также инвесторов и кредиторов для принятия ими обоснованных инвестиционных, кредитных и других подобных решений.

*Михайлишин Н. П., к.е.н., доцент
Тернопільський національний економічний університет*

УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ НА ОСНОВІ КОНТРОЛІНГУ

В динамічних умовах зовнішнього середовища економічна ситуація вимагає від керівництва чіткого бачення стратегії розвитку бізнесу. Здійснюється пошук нових підходів до управління та інструментів їх впровадження, які допомогли б модифікувати інформаційну структуру підприємства у напрямку миттєвого реагування на зміни і швидкого пристосовування до них. Поєднання можливостей інформаційних технологій з інноваційним управлінням зумовило формування системи контролінгу. Дана система координує роботу функціональних служб підприємства, здійснює інформаційно-аналітичну підтримку керівництва при ухваленні управлінських рішень, і, що важливо, не тільки надає керівництву необхідну інформацію, але й готує конструктивні

пропозиції щодо усунення недоліків, раціонального використання ресурсів. Як наслідок - істотно поліпшується якість управління.

Оптимізуючи модель управління підприємством з урахуванням його специфіки, забезпечуючи стабільність бізнесу і його фінансів, виявляючи внутрішні резерви і оперативно впроваджуючи інновації, контролінг виступає важливим чинником конкурентоспроможності підприємства. Він охоплює всі сфери діяльності підприємства, починаючи від закупівлі сировини і матеріалів та закінчуючи розподілом прибутку.

У загальній системі контролінгу виділяється один із центральних його блоків - фінансовий контролінг, в рамках якого формується інформація, необхідна для управління капіталом підприємства.

Проф. Бланк А.І. окремо виділяє «контролінг використання капіталу» як контролюючу систему, що забезпечує концентрацію контрольних дій на найбільш пріоритетних напрямках цієї діяльності підприємства, своєчасне виявлення відхилень фактичних її результатів від передбачених та прийняття оперативних управлінських рішень, що забезпечують її нормалізацію [1]. Він зазначає, що контролінг не обмежується лише внутрішнім контролем за використанням капіталу, але й забезпечує взаємозв'язок між формуванням інформаційної бази, аналізом, плануванням і внутрішнім контролем у цій сфері фінансової діяльності підприємства.

Питання про необхідність запровадження елементів контролінгу в процес управління капіталом постає тоді, коли погіршуються економічні показники (і перш за все, показники фінансової стійкості), продовжують використовуватись застарілі методи планування і аналізу капіталу, які не відповідають потребам системи менеджменту, бракує релевантної інформації для прийняття управлінських рішень.

Загальну схему контролінгу капіталу підприємства, що включає його об'єкт, суб'єкт, мету, завдання і функції наведено на рис. 1.

Роль контролінгу в управлінні капіталом підприємства полягає у супроводженні виконання стратегічних цілей, орієнтованих на максимізацію вартості капіталу компанії, збереження її платоспроможності і ліквідності. Реалізація принципів контролінгу

поліпшує процес управління складовими капіталу відповідно до цілей підприємства, що дає змогу вимірювати їх внесок у процес створення економічної доданої вартості підприємства.

Рис. 1. Система контролінгу капіталу підприємства

Відповідно до вибраного способу фінансування капітал компанії структурують, тобто визначають залежність і відображають співвідношення між власним і позиковим капіталом.

Фундаментальним принципом структуризації капіталу слугує його поділ на дві основні групи – власний капітал (equity) и борг (debt).

Структура капіталу - це співвідношення власного і позикового капіталу, що використовуються для фінансування довгострокового розвитку підприємства. Управління структурою капіталу з метою її раціоналізації займає центральне місце у фінансуванні поточної діяльності підприємства, істотно впливає на рівень доходу і має велике практичне значення.

Важлива роль відводиться використанню елементів контролінгу в управлінні структурою капіталу. Зокрема, Трофімова С.В. навіть виділяє окремий напрямок контролінгу – контролінг структури капіталу, зазначаючи, що саме контролінг у сфері інвестицій є молотивченим напрямком, а формування структури капіталу, яка повністю задовольняє усім потребам і можливостям підприємства на сьогоднішній день є однією з основних економічних проблем керівників.

Система контролінгу структури капіталу направлена на досягнення результатів стратегічного планування розвитку підприємства при одночасному прогнозуванні можливих дій конкурентів і різних варіантів розвитку економічного середовища. Саме в цьому і полягає сенс контролінгу: не тільки проконтролювати і винести вердикт, а й передбачити розвиток ситуації і при щонайменших відхиленнях або знайти вихід з даної ситуації, або змінити саму ситуацію, тобто кінцеву мету [2].

В процесі функціонування підприємства структура його капіталу постійно змінюється залежно від різних чинників зовнішнього і внутрішнього середовища (рис. 2).

Крім того, діяльність компанії підпорядкована певним життєвим циклом. Для оцінки структури капіталу необхідно знати, на якому етапі розвитку перебуває компанія у даний час. На стадії розвитку і диверсифікації бізнесу використання кредитних ресурсів виправдане і дозволяє істотно скоротити термін досягнення економічного ефекту. Економія часу приводить до швидшого зростання компанії і максимізації її прибутку. На стадії стабілізації нормальною є структура капіталу, в якій частка позикового капіталу мінімальна. А в період спаду або кризи погіршуються показники рентабельності, знижується фінансова стійкість підприємства. У даній ситуації підприємство «влізає» в борги і

співвідношення власного і позикового капіталу дуже низьке (що свідчить про кризову ситуацію).

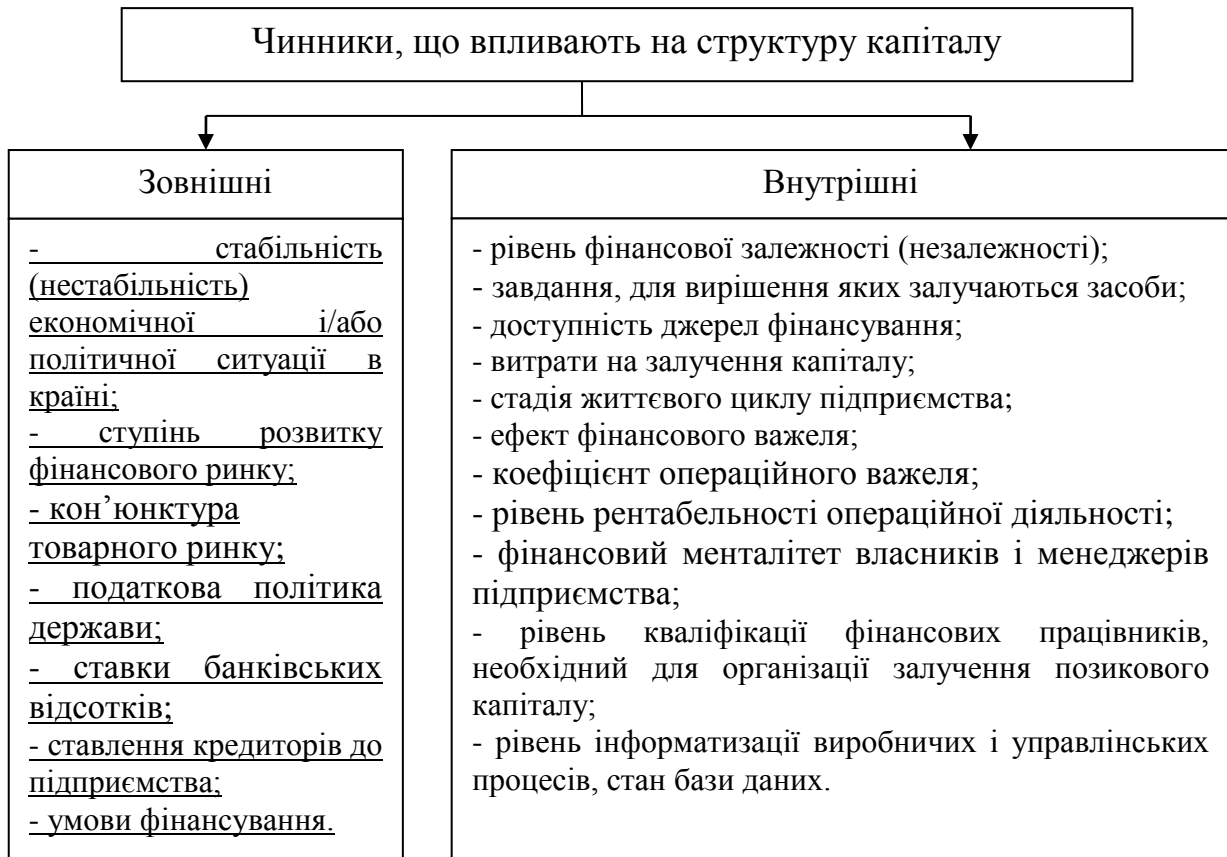

Рис. 2. Чинники, що впливають на формування структури капіталу підприємства

Важливий напрямок контролінгу в системі управління структурою капіталу пов'язаний з пошуком оптимального співвідношення джерел фінансування. При цьому формування структури капіталу повинно базуватись на компромісі між ступенем ризику та прибутковістю, що забезпечує цей капітал. Отже, оптимальна структура капіталу - це таке поєднання власних і позикових коштів, яке дозволяє повною мірою досягнути зростання прибутковості власного капіталу при прийнятних ризиках. Шляхом оптимізації співвідношення власного і позикового капіталу досягається необхідний рівень фінансової рентабельності, стійка фінансова рівновага підприємства у процесі його розвитку, максимізується його ринкова вартість.

У спеціальній літературі крім поняття «оптимальна структура» застосовуються й інші: «цільова структура», «фінансова

структура», «раціональна структура». При цьому перевага надається одному з цих термінів, а інші використовуються як синоніми. Окремі автори вважають, що поняття «оптимальна структура капіталу» носить розпливчастий і узагальнюючий характер і тому доцільно використовувати поняття «прийнятна структура капіталу», що враховує специфіку кожного підприємства при виборі правильного співвідношення власного і позикового капіталу в рамках певного часового періоду [3].

Отже, єдиного підходу до визначення оптимальної структури капіталу немає. Не існує й єдиних рецептів співвідношення власного і позикового капіталу не тільки для однотипних підприємств, але навіть і для одного підприємства на різних стадіях його розвитку і при різній кон'юктурі товарного і фінансового ринків. Для максимізації позитивних ефектів від залучення позикового капіталу потрібно не тільки знайти оптимальне співвідношення власних і позикових засобів, але й розрахувати витрати, пов'язані з переходом до оптимальної структури капіталу.

При обґрунтуванні рішення про доцільність зміни структури капіталу контролеру доводиться враховувати й інші критерії. Наприклад, якщо підприємство має намір залучати кредити, то важливо оцінити, чи дозволять його доходи своєчасно обслуговувати і погашати борги. В системі контролінгу потрібно також забезпечити контроль за ритмічністю надходження позикових коштів і їх ефективним використанням. Для цього слід виявити розрив у надходженні позикових засобів, уточнити їх причини і вплив на роботу компанії. Такий аналіз допоможе знайти способи нейтралізації розривів та оцінити, наскільки ефективна кредитна політика підприємства.

Аналіз останніх тенденцій, що відбуваються в системі контролінгу, свідчить, що контролінг з пост-контролю, тобто з перевірки виконання плану за підсумковими показниками, перетворюється на випереджаючу систему дій не тільки з контролю, але й частково з планування і прогнозування.

На основі аналізу показників діяльності підприємства за минулий період контролер, наприклад, отримує інформацію про структуру капіталу. Потім, застосовуючи інструменти і моделі прогнозування і комбінуючи певним чином основні цілі, параметри

бізнесу і зовнішнього середовища, буде декілька фінансових сценаріїв на період від одного року до п'яти років. Сценарій підпорядковується стратегії розвитку підприємства на заданий період. Розробляється, як правило декілька варіантів можливого сценарію розвитку об'єкта: оптимістичний (структура капіталу при сприятливих умовах), песимістичний (структура капіталу при несприятливих для бізнесу ситуаціях), бажаний або реальний (структура капіталу, яку планують досягти, виходячи з реальних умов і можливостей підприємства). Доцільно розробити більше варіантів розвитку ситуації або планів дій, якщо відбудуться якісь певні події. Трудомісткість роботи буде виправдана, якщо ступінь ризику діяльності підприємства високий. Результати кожного сценарію дадуть чітку відповідь на питання, в якому обсязі і який капітал потрібно використовувати в заданих умовах, щоб досягти бажаних цілей.

Ефективність роботи системи контролінгу капіталу безпосередньо залежить від фінансових працівників: від рівня їх кваліфікації, від ставлення до впровадження контролінгу та до можливості підвищення його ефективності. Систему контролінгу потрібно організувати таким чином, щоб, по-перше, ефект від її впровадження або модернізації перевищував витрати, понесені для досягнення отриманого ефекту, по-друге, вона не повинна бути переобтяжена зайвими показниками.

Література:

1. Бланк А.І. Управління використанням капіталу / А.І.Бланк. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2000. – 656 с.
2. Трофимова С.В. Контроллинг структуры капитала предприятия / С.В.Трофимова: Автореф. дис... канд. экон. наук: Специальность 08.00.05 - Экономика и управление народным хозяйством / С.В.Трофимова. – Москва, 2007. – 20 с.
3. Волков А. В Формирование приемлемой структуры капитала компании – условие роста ее инвестиционной привлекательности / А. В Волков // Евразийский международный научно-аналитический журнал «Проблемы современной экономики». – 2007. - № 2 (22). – С.